

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АП ВОЈВОДИНА
Завод за јавно здравље Панчево
Пастерова 2, 26000 Панчево
Тел.Фак. 013/322-965, е-маил: info@zjzpa.org.rs

ЦЕНТАР ЗА ХИГИЈЕНУ И ХУМАНУ ЕКОЛОГИЈУ
ОДЕЉЕЊЕ ХИГИЈЕНЕ

ИЗВЕШТАЈ
О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА НАРОДНА БАШТА

јул-септембар 2018. године

Број: 01-604/9-2017

Датум: 15.10.2018.

САДРЖАЈ

1.	Увод.....	3
2.	Мерна места.....	3
3.	Загађујуће супстанце.....	3
4.	Методологија мерења.....	3
5.	Мерни уређаји.....	4
6.	Резултати мерења	5
6.1.	PM ₁₀ , PM _{2,5} , NO _x , NH ₃ , бензен, толуен, ксилен- статистички показатељи, локација Народна башта	5
6.2.	Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација полутаната – графички приказ.....	9
6.3.	Дистрибуција просечних месечних концентрација полутаната – графички приказ.....	11
7.	Индекс квалитета ваздуха.....	16
8.	Дискусија резултата.....	17
9.	Закључак.....	19
10.	Предлог мера.....	19
11.	Прилог.....	21

1. УВОД

У периоду јул-септембар 2018. године, на основу Уговора о набавци специјализованих услуга за праћење квалитета ваздуха на мерном месту Народна башта и на другим мерним местима на територији града у ситуацијама повећаног аерозагађења за 2018. и 2019. годину број XI-13-404-205/2017 од 04.12.2017. године, наш број 01-604/4-2017 од 04.12.2017. године закљученог са Градском управом града Панчева, вршена су додатна мерења квалитета ваздуха на подручју града Панчева на локацији Народна Башта.

2. МЕРНО МЕСТО

На мерном месту на локалитету **Народна башта** (NV 77m, N 44° 52' 03,8" E 20° 39' 11,2") врши се континуално праћење квалитета амбијенталног ваздуха системом за аутоматски мониторинг квалитета ваздуха. Мерно место је активно од октобра месеца 2013. године и репрезентује урбано подручје (зона стамбено-пословна). Тип аутоматске станице је *urban background*. Ово мерно место дефинисано је на основу опсежних прелиминарних мерења која су спроведена у Панчеву у оквиру пројекта "*Industrial Air Pollution Management System in Pancevo*", уз помоћ Министарства за заштиту животне средине, копна и мора територије Италије, у којима је ЗЈЗ Панчево активно учествовао.

3. ЗАГАЂУЈУЋЕ СУПСТАНЦЕ

На мерном месту Народна башта у периоду 01.07.-30.09.2018. године вршен је континуално аутоматски мониторинг следећих параметара:

- ❖ *Суспендоване честице, фракције PM₁₀ и PM_{2,5}*
- ❖ *Амонијак*
- ❖ *Укупни азотни оксиди*
- ❖ *Бензен, толуен и ксилен*

4. МЕТОДОЛОГИЈА МЕРЕЊА

За мерење имисионих концентрација загађујућих супстанци коришћена је стандардна методологија према Уредби о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха (Сл.гласник бр.11/10 и бр.75/10, бр. 63/13):

- ❖ GRIMM EDM 180 *Одређивање суспендованих честица PM₁₀ и PM_{2,5} аутоматским анализатором (orthogonal light scattering);*
- ❖ HDMI-215 *Одређивање азотних оксида и амонијака аутоматским анализатором (хемилуминисценција);*
- ❖ SRPS EN 14662-3:2008 *Одређивање концентрације бензена аутоматско узорковање пумпом са гасном хроматографијом (техника GC/FID);*
- ❖ HDMI-213 *Одређивање толуена, етилбензена и ксилена (o, m, p) са аутоматским узорковањем, пумпом са гасном хроматографијом(техника GC/FID).*

5. МЕРНИ УРЕЂАЈИ

Континуални аутоматски мониторинг фракције PM_{10} и $PM_{2,5}$ суспендованих честица вршен је помоћу анализатора GRIMM EDM 180.

Континуални аутоматски мониторинг амонијака и азотних оксида вршен је помоћу анализатора NH_3/NO_x APNA – 370 Horiba.

Континуални аутоматски мониторинг ароматичних угљоводоника вршен је помоћу анализатора ВТЕХ са PID детектором *Chromatotec GC866*.

Аутоматски анализатори за праћење квалитета амбијенталног ваздуха се налазе у мобилној мерној јединици Завода за јавно здравље Панчево чија је базна локација „Народна Башта”. Мобилна мерна станица поседује и метеоролошку станицу за праћење метеоролошких параметара.

Копије уверења о еталонирању мерних уређаја дата су у прилогу овог извештаја.

6. РЕЗУЛТАТИ МЕРЕЊА

Статистички обрађени резултати мерења приказани су табеларно и графички.

6.1. Статистички показатељи, локација Народна башта, јул-септембар 2018.године

		ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ Центар за хигијену и хуману екологију Одељење хигијене										
ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА ¹												
ЛОКАЦИЈА: ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА										Период: јул-сеп 2018.		
ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ									>GV _{24h} / датум	
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV			
PM ₁₀	µg/m ³	67	42.36	42.31	62.11	19.49	71.90	50	21	4, 5, 6 јул 1,4-8, 17-25, 31 август 1-2 септембар		
PM _{2,5}	µg/m ³	67	24.27	22.50	36.05	9.23	42.41	*	/			
NO _x	µg/m ³	69	19.31	16.49	38.30	2.96	49.46	**	/			
NH ₃	µg/m ³	67	11.33	10.66	16.24	3.04	19.21	100	0			
Бензен	µg/m ³	77	0.33	0.20	1.00	0.00	2.50	*	/			
Толуен	µg/m ³	77	1.92	1.14	4.80	0.30	5.44	**	/			
Ксилен	µg/m ³	77	1.28	1.08	2.40	0.30	5.50	**	/			
Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	10	31	22									
Рел. влаж. (%)	23	100	67									
Притисак (mbar)	997	1025	1006									
Ветар (m/sec)	1	6										
Напомена ¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација ² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности * Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM _{2.5} дата је на годишњем нивоу **GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO _x нису нормиране важећом Уредбом												

ЗАВОД ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ПАНЧЕВО

ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
Центар за хигијену и хуману екологију
Одељење хигијене

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:
јул 2018.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	31	35,60	34,80	53,40	19,50	66,00	50	3	4, 5, 6
PM _{2,5}	µg/m ³	31	20,94	20,58	28,74	9,23	40,92	*	/	
NO _x	µg/m ³	26	10,86	11,26	14,28	2,96	17,68	**	/	
NH ₃	µg/m ³	26	9,68	9,17	14,72	3,04	16,23	100	/	
Бензен	µg/m ³	31	0,16	0,13	0,29	0,07	0,50	*	/	
Толуен	µg/m ³	31	1,22	1,07	2,04	0,38	5,44	**	/	
Ксилен	µg/m ³	31	1,02	1,03	1,55	0,46	1,72	**	/	

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација С ₉₅	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	20	28	23									
Рел. влаж. (%)	23	100	65									
Притисак (mbar)	999	1010	1004									
Ветар (m/sec)	1	6										

Напомена

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:
авг 2018.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	30	48,90	50,80	63,60	20,10	71,90	50	16	1,4-8, 17-25, 31
PM _{2,5}	µg/m ³	30	27,35	28,06	36,22	14,82	42,41	*	/	
NO _x	µg/m ³	13	22,16	19,26	37,20	11,53	38,00	**	/	
NH ₃	µg/m ³	11	12,46	12,84	16,80	6,04	16,90	100	0	
Бензен	µg/m ³	20	0,23	0,21	0,39	0,10	0,51	*	/	
Толуен	µg/m ³	20	1,00	0,98	1,68	0,40	1,97	**	/	
Ксилен	µg/m ³	20	1,10	1,05	1,86	0,41	1,88	**	/	

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₅	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекорачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	16	31	25									
Рел. влаж. (%)	31	100	70									
Притисак (mbar)	997	1010	1005									
Ветар (m/sec)	1	4										

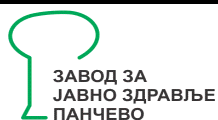
Напомена:

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА ¹

ЛОКАЦИЈА:
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:
сеп 2018.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	6	44,70	44,20	56,90	34,10	59,20	50	2	1,2
PM _{2,5}	µg/m ³	6	26,12	26,88	30,64	21,21	31,16	*	/	
NO _x	µg/m ³	30	25,39	23,17	40,27	13,80	49,46	**	/	
NH ₃	µg/m ³	30	12,35	12,20	16,14	8,51	19,21	100	/	
Бензен	µg/m ³	26	0,62	0,40	1,95	0,00	2,50	*	/	
Толуен	µg/m ³	26	3,45	3,80	4,88	0,30	5,40	**	/	
Ксилен	µg/m ³	26	1,72	1,40	4,88	0,30	5,50	**	/	

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₅	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	10	26	19									
Рел. влаж. (%)	28	100	67									
Притисак (mbar)	1002	1025	1010									
Ветар (m/sec)	1	5										

Напомена

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

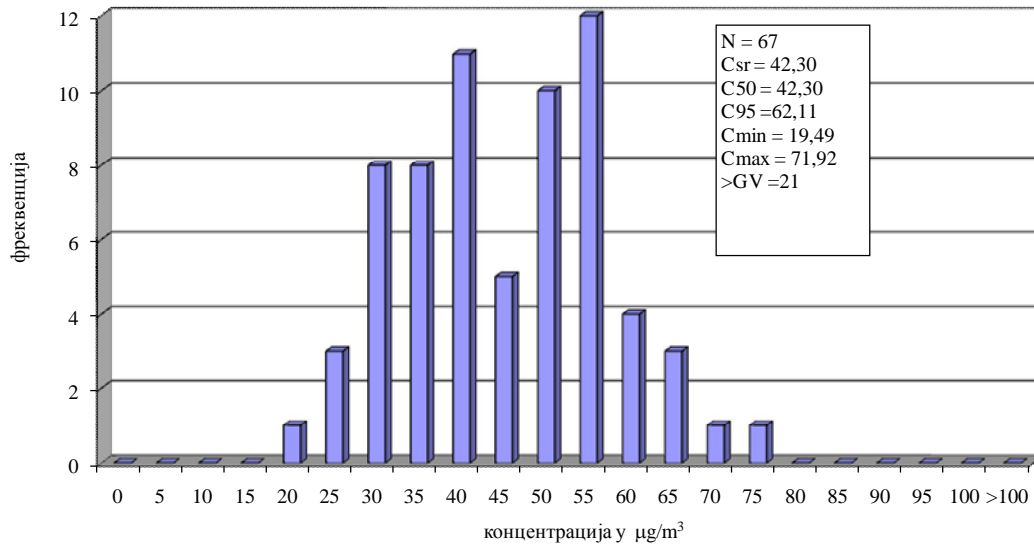
* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

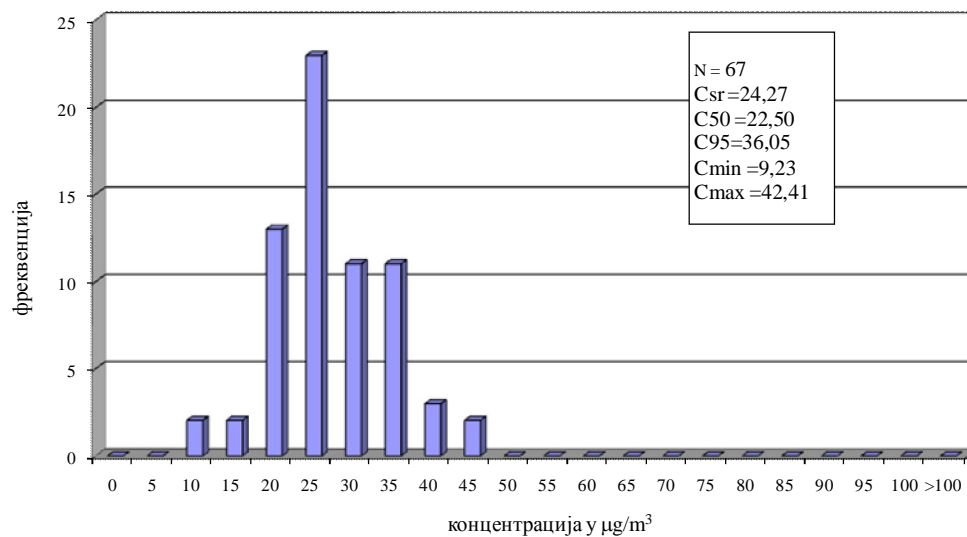

6.2. Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација приказани графиконима

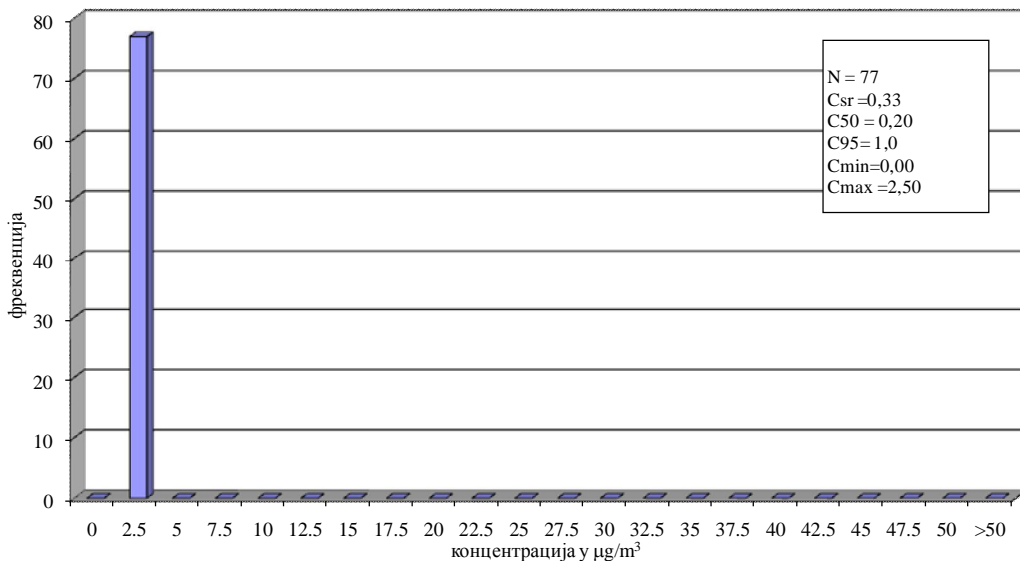
PM₁₀ у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2018.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

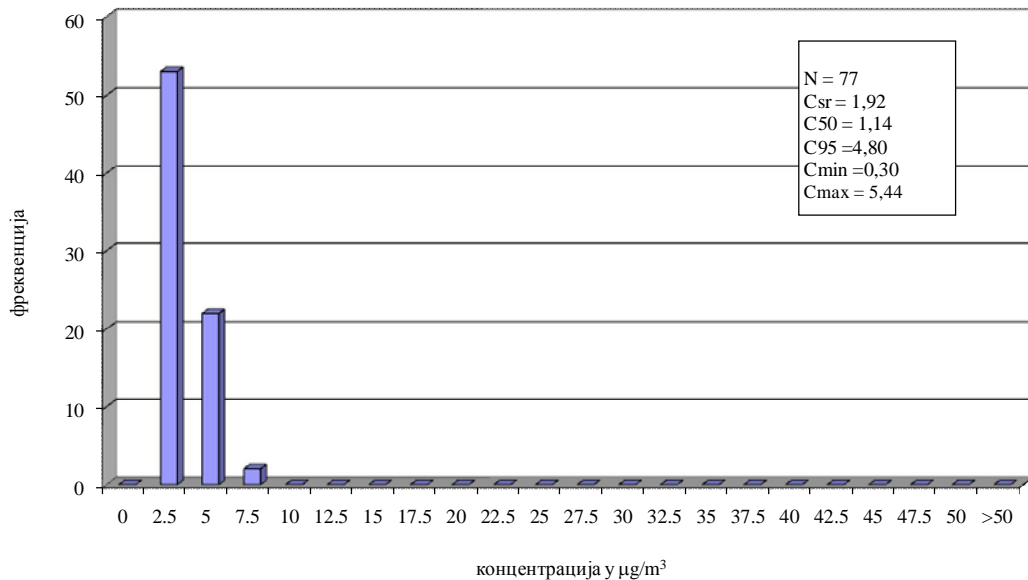
PM_{2,5} у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2018.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

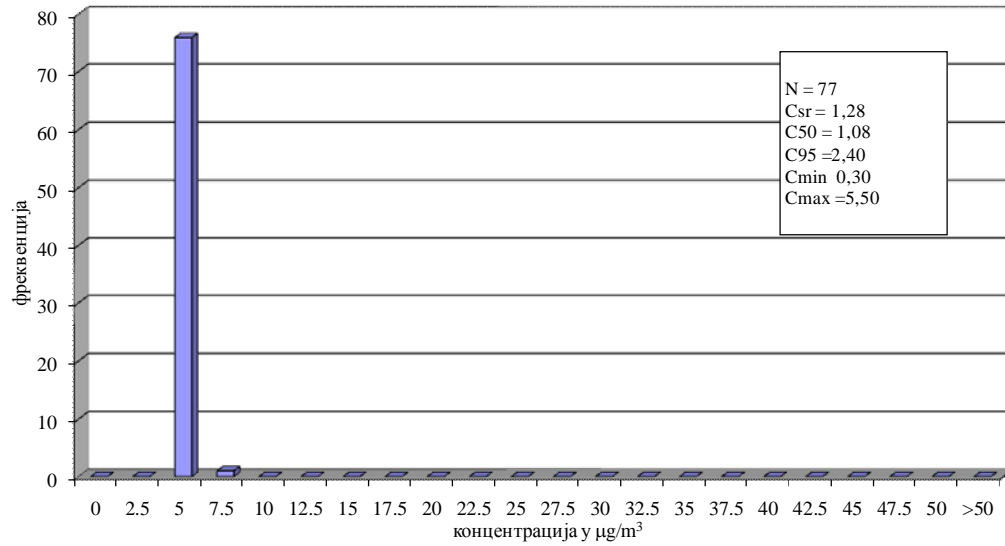
Бензен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево-Народна башта III квартал 2018. године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

Толуен у ваздуху амбијента
Мерно место :Панчево, Народна башта II квартал 2018.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

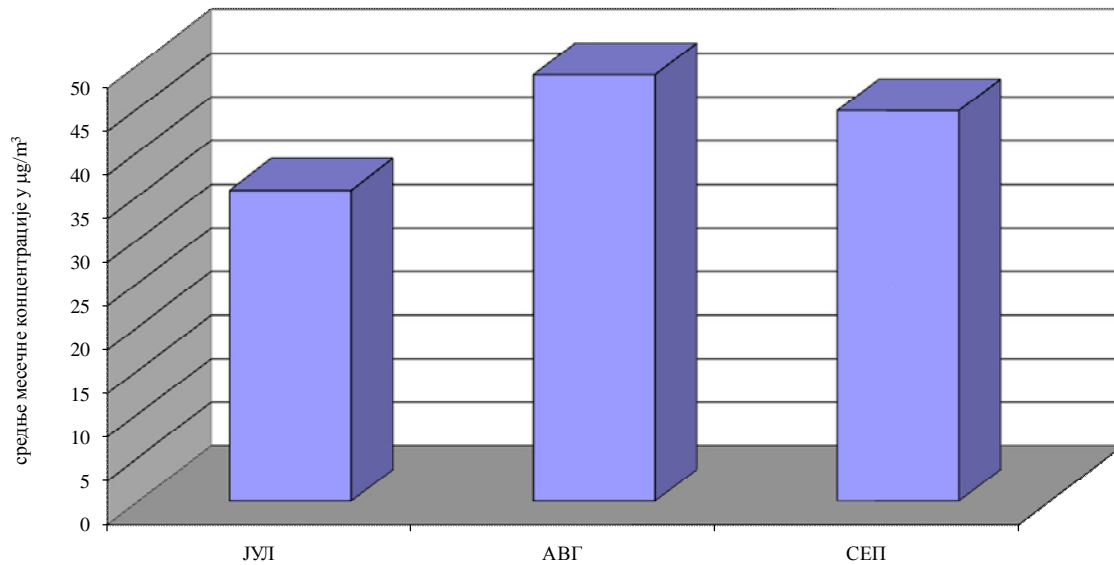

Ксилен у ваздуху амбијента
Мерно место :Панчево, Народна башта III квартал 2018.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

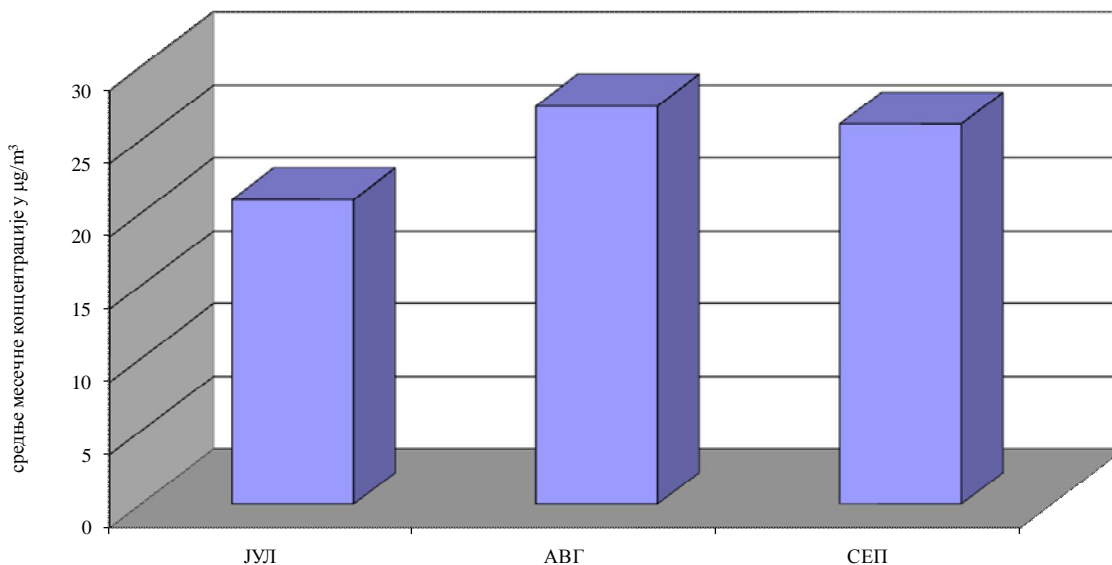

6.3 Дистрибуција просечних месечних концентрација полутаната графички приказ

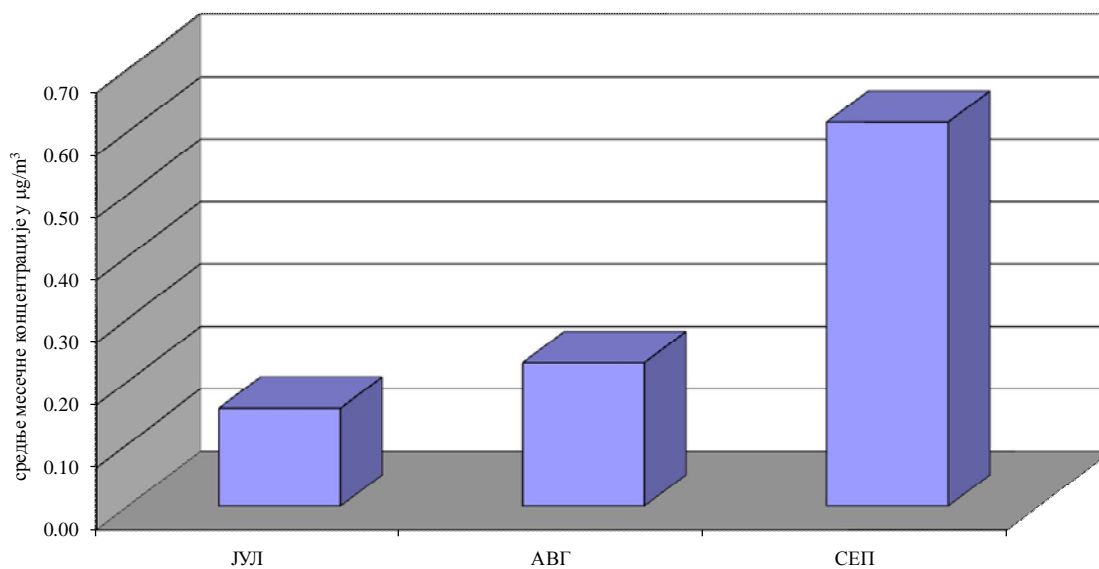
PM₁₀ у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2018.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација (µg/m³)
аутоматски мониторинг

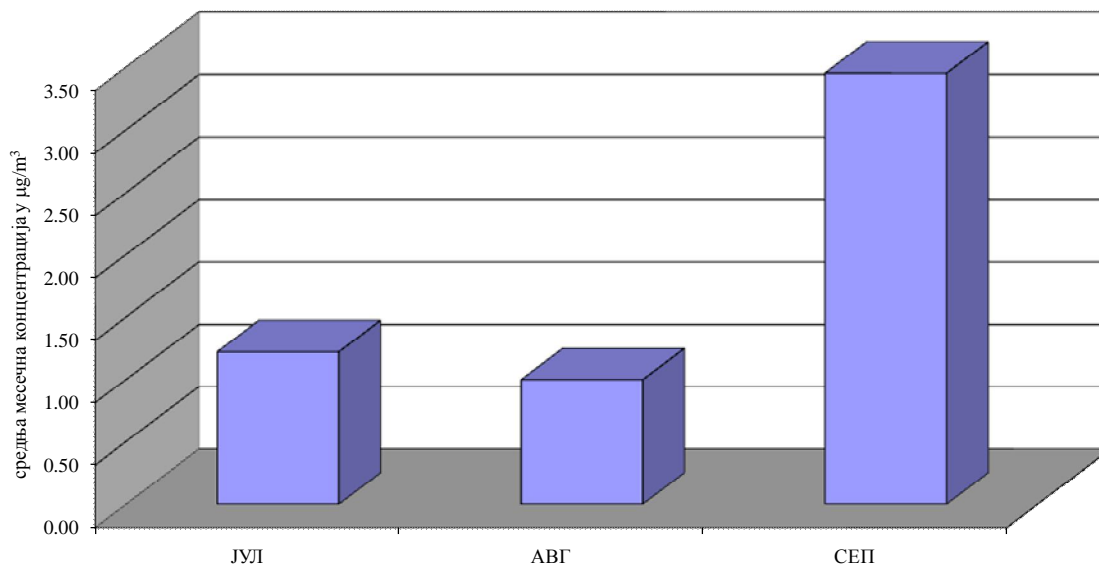
PM_{2.5} у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2018.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација (µg/m³)
аутоматски мониторинг

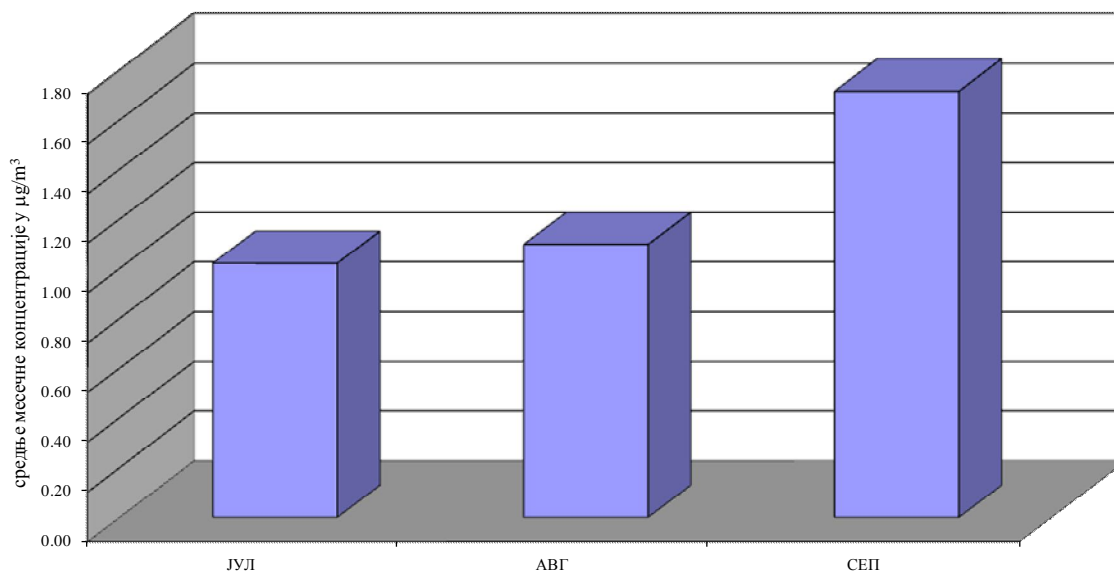
Бензен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2018.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација (µg/m³)
аутоматски мониторинг

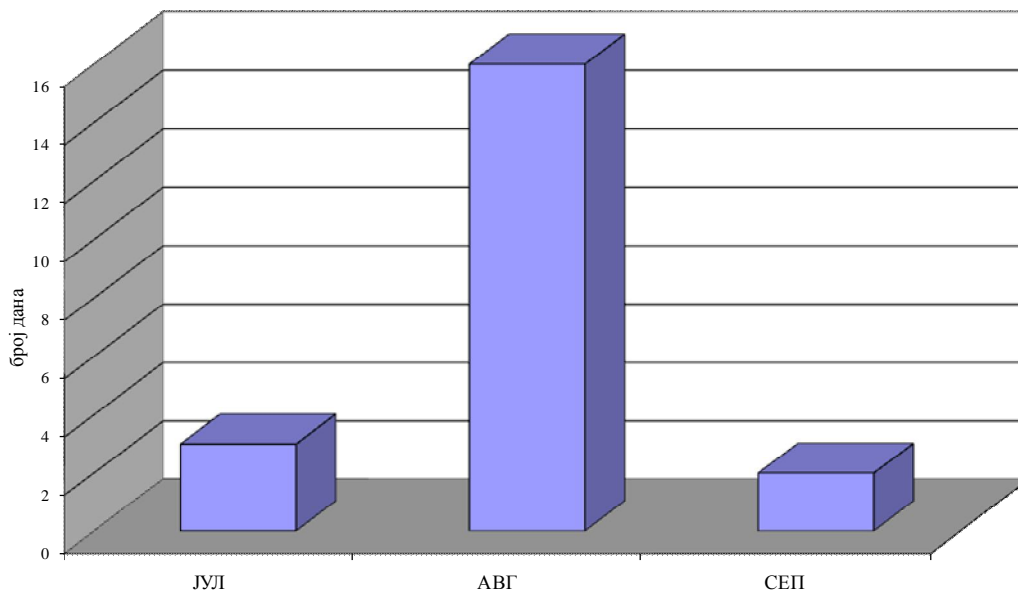
Толуен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2018.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

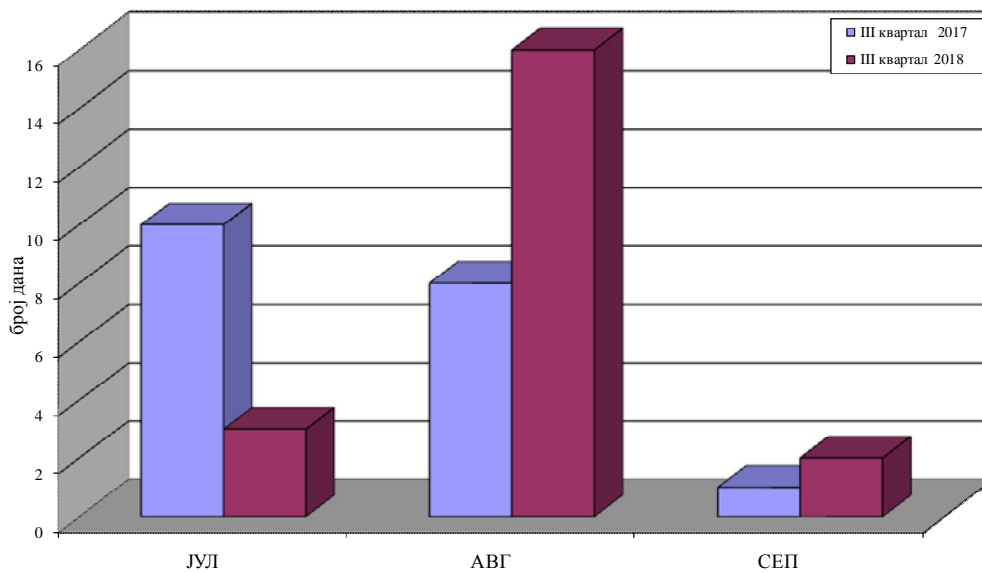
Ксилен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2018.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

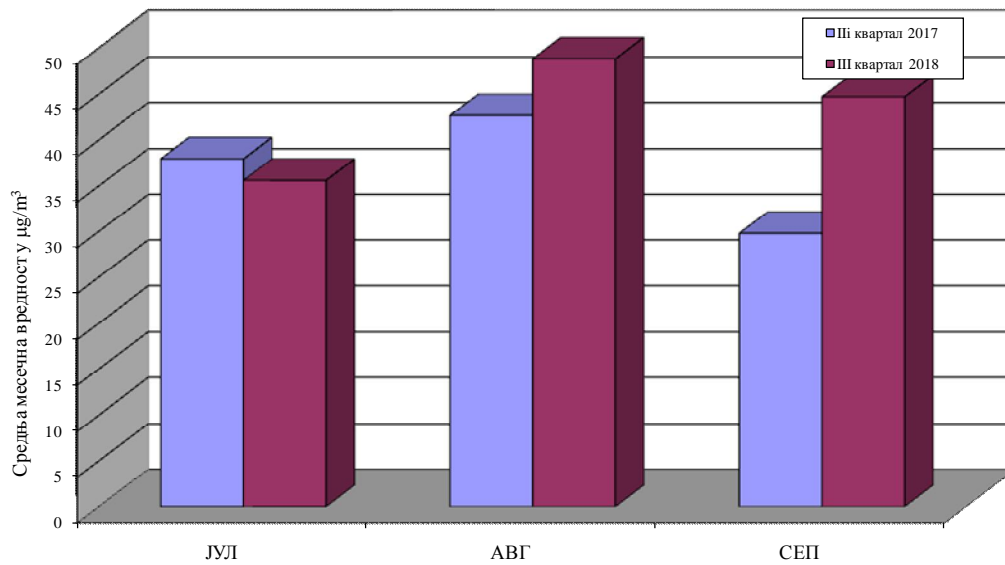
PM₁₀ У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Број дана са концентрацијама PM₁₀ изнад GV
III квартал 2018.

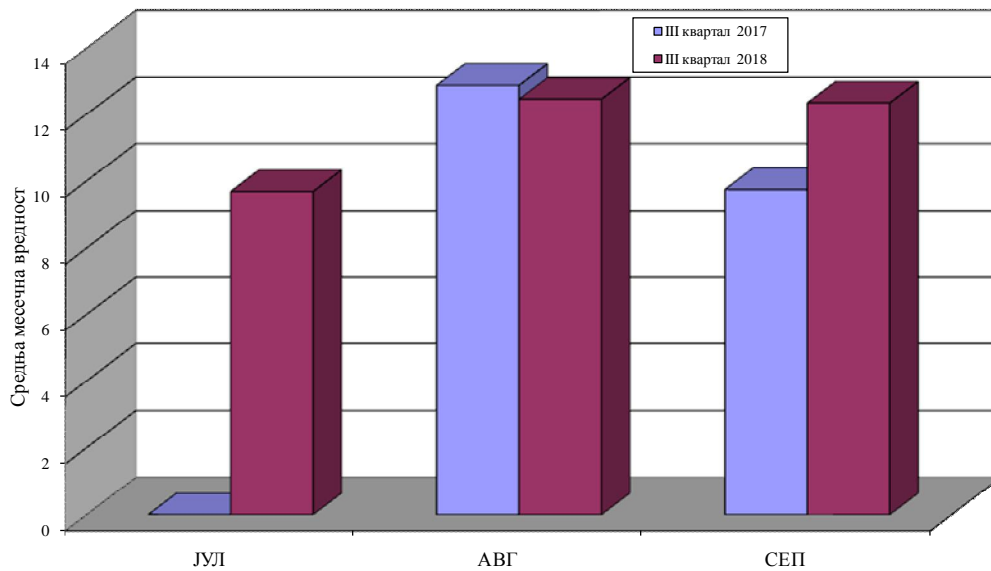
PM₁₀ У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Упоредни приказ броја дана са концентрацијама изнад GV
III квартал 2017.-III квартал 2018.

PM₁₀ У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Упоредни приказ просечних месечних концентрација у $\mu\text{g}/\text{m}^3$
III квартал 2017. - III квартал 2018.

АМОНИЈАК У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Упоредни приказ просечних месечних концентрација у $\mu\text{g}/\text{m}^3$
III квартал 2017. - III квартал 2018.

7. ИНДЕКС КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА (SAQI_11)

Индекс квалитета ваздуха AQI (Air Quality Index) је релативна, бездимензионална величина којом се оцењује штетност акутног утицаја загађујућих материја из ваздуха на здравље и животну средину.

Индекс квалитета ваздуха интегрише утицаје концентрација појединих полутаната, због чега се може изражавати само за полутанте који имају дефинисану граничну вредност концентрације у ваздуху.

Обзиром да у ЕУ регулативи, која је транспонована у националне прописе, не постоји јединствено дефинисан AQI, у Агенцији за заштиту животне средине дефинисан је Индекс квалитета ваздуха SAQI_11. У ознаци индекса SAQI_11, део ознаке "AQI" представља уобичајену ознаку за индекс квалитета ваздуха, "S" означава националну, српску, верзију, а "_11" указује на годину када је дефинисан (преузето из Извештаја о квалитету ваздуха 2011, <http://www.sepa.gov.rs/download/VAZDUH2011.pdf>).

У наредним табелама приказане су збирне вредности индекса квалитета ваздуха за измерене концентрације суспендованих честица PM₁₀ у ваздуху током периода 01.07.–30.09.2018.год. на мерном месту Народна башта.

PM ₁₀ Народна башта јул-сеп 2018			
Здравствени индекс квалитета ваздуха		Концентрација	Број дана
		µg/m ³	
0-25	одличан	0-25	4
25,1-35	добар	25,1-35	16
35,1-50	прихватљив (нездрав за сензитивне групе)	35,1-50	26
50,1-75	загађен	50,1-75	21
>75	јакко загађен	>75	0
			67

NH ₃ Народна башта јул-сеп 2018			
Здравствени индекс квалитета ваздуха		Концентрација	Број дана
		µg/m ³	
0-50	одличан	0-50	67
50,1-75	добар	50,1-75	0
75,1-100	прихватљив(нездрав за сензитивне групе)	75,1-100	0
100,1-150	загађен	100,1-150	0
>150	јакко загађен	>150	0
			67

8. ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА

Честице PM_{10} праћене су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2018. године. У току овог периода анализирано је укупно 67 дневних узорака. Прошле године у истом периоду је било анализирано 90 узорака.

У току августа месеца није реализовано само једно дневно мерење због техничких разлога.

У току септембра месеца нису доступни подаци у периоду од 07.09.-30.09.2018.год. због квара анализатора који је на сервису. У овом месецу реализовано је само 6 целодневних мерења. Статистичка обрада података за 6 дана извршена је на основу тога што су подаци 24-воро часовни и као такви валидни су за целодневни период мерења. И ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јул-септембар.

Просечна концентрација за овај период била је $42,36\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $5,32\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године. Од укупног броја дневних просека било је 21 прекорачење дневне граничне вредности $GV=50\mu\text{g}/\text{m}^3$ за овај параметар. Максимална дневна концентрација од $71,90\mu\text{g}/\text{m}^3$ била је забележена 06.08.2018. године и у односу на прошлогодишњу максималну дневну вредност концентрације за овај период, мања је за $5,94\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња месечна концентрација PM_{10} је износила је $35,60\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $48,90\mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $44,70\mu\text{g}/\text{m}^3$ за шест дана у септембру месецу.

Честице $PM_{2,5}$ праћене су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2018. године. У току овог периода анализирано је укупно 67 дневних узорака. Прошле године у овом периоду је било анализирано 90 узорака.

У току августа месеца није реализовано само једно дневно мерење због техничких разлога.

У току септембра месеца нису доступни подаци у периоду од 07.09.-30.09.2018.год. због квара анализатора који је на сервису. У овом месецу реализовано је само 6 целодневних мерења. Статистичка обрада података за 6 дана извршена је на основу тога што су подаци 24-воро часовни и као такви валидни су за целодневни период мерења. И ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јул-септембар.

Просечна концентрација за овај период била је $24,27\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $3,84\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године. Током мерног периода дневне концентрације су се кретале у распону од $9,23-42,41\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња месечна концентрација $PM_{2,5}$ износила је $20,94\mu\text{g}/\text{m}^3$ за јул, $27,35\mu\text{g}/\text{m}^3$ за август и $26,12\mu\text{g}/\text{m}^3$ за шест дана септембра месеца.

Укупни азотни оксиди на мерном месту *Народна башта* су праћени континуално у периоду јул-септембар 2018. године. Доступно је било 69 дневна просека.

У току јула месеца нису доступни подаци у периоду од 27.07.-31.07.год. због квара уређаја. У овом месецу реализовано је 26 целодневних мерења. Ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јул-септембар.

У току августа месеца нису доступни подаци у периоду од 01.08.-18.08.год. због корективног сервиса уређаја. У овом месецу реализовано је само 13 целодневних мерења. Статистичка обрада података за 13 дана извршена је на основу тога што су подаци 24-воро часовни и као такви валидни су за целодневни период мерења. И ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јул-септембар.

Средња концентрација укупних азотних оксида у испитиваном периоду је износила $19,31\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $5,78\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године. Средње месечне концентрације су имале вредности од $10,86\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $22,16\mu\text{g}/\text{m}^3$ за 13 дана у августу и $25,39\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу.

Амонијак је на мерном месту *Народна баишта* праћен континуално у периоду јул-септембар 2018. године. Доступно је било 67 дневна просека.

У току јула месеца нису доступни подаци у периоду од 27.07.-31.07.год. због квара уређаја. У овом месецу реализовано је 26 целодневних мерења. Ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јул-септембар.

У току августа месеца нису доступни подаци у периоду од 01.08.-18.08.год. због корективног сервиса уређаја као и у периоду 22.08.-23.08.2018.године због техничких проблема. У овом месецу реализовано је само 11 целодневних мерења. Статистичка обрада података за 11 дана извршена је на основу тога што су подаци 24-воро часовни и као такви валидни су за целодневни период мерења. И ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јул-септембар.

Средња концентрација амонијака у испитиваном периоду је износила $11,33\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $0,01\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године. Средње месечне концентрације су имале вредности од $9,68\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $12,46\mu\text{g}/\text{m}^3$ за 11 дана у августу и $12,35\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу.

За **БЕНЗЕН, ТОЛУЕН И КСИЛЕН** нису били доступни подаци:

У току августа месеца нису доступни подаци за дане 02.08.2018.год., период 14.08.-16.08.2018.год. и 24.08.-25.08.године због техничких проблема а од 27.08.2018.године уређај је на корективном сервису. У овом месецу реализовано је 20 целодневних мерења и ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јул-септембар.

У току септембра месеца нису доступни подаци у периоду од 01.09.-04.09.2018.год. због техничких проблема. У овом месецу реализовано је само 26 целодневних мерења и ови подаци узети су у укупну статистичку процену за период јул-септембар

Бензен је на мерном месту *Народна баишта* праћен континуално у периоду јул-септембар 2018. године. Доступно је било 77 дневних просека. Средња концентрација бензена у испитиваном периоду је износила $0,33\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $0,87\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом кварталу прошле године. Средње месечне концентрације су имале вредности од $0,16\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $0,23\mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $0,62\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу.

Толуен је на мерном месту *Народна баишта* праћен континуално у периоду јул-септембар 2018. године. Из 77 доступних дневних просека израчуната средња концентрација износи $1,92\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $1,92\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године. Концентрације толуена на овој локацији кретале су се од $0,30\text{--}5,44\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације су имале вредности од $1,22\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $1,00\mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $3,45\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу.

Ксилен је на локацији *Народна баишта* мерен континуално у периоду јул-септембар 2018. године. Из 77 доступних дневних просека израчуната средња концентрација износи $1,28\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $2,43\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године. Концентрације ксилена током овог периода кретале су се од $0,30\mu\text{g}/\text{m}^3\text{--}5,50\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације су имале вредности од $1,02\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $1,10\mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $1,72\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу.

Индекс квалитета ваздуха за PM_{10}

Индекс квалитета ваздуха је одређиван за параметре испитивања за које постоје дневне граничне вредности.

Анализа измерених концентрација PM_{10} у периоду јул-септембар 2018. године на мерном месту *Народна баишта* је показала да је квалитет ваздуха одговарао класи „прихватљив (нездрав за сензитивне групе)“ током 26 дана (38,8%) и класи „загађен“ током 21 дана (31,3%).

Анализа измерених концентрација **амонијака** у периоду јул-септембар 2018. године на мерном месту *Народна баишта* је показала да је квалитет ваздуха био прихватљив за све популационе групе.

9. ЗАКЉУЧАК

Континуалним аутоматским мониторингом на мерном месту *Народна баишта* у периоду јул-септембар 2018. године праћени су параметри: PM_{10} , $PM_{2,5}$, укупни азотни оксиди, амонијак и волатилни угљоводоници ВТХ.

Резултати испитивања ових параметара су доступни и на сајту Завода www.papeko.rs. Оцена квалитета ваздуха је дата на основу дневних вредности концентрација загађујућих материја у виду индекса квалитета ваздуха за параметре за које су дефинисане дневне граничне вредности.

Резултати испитивања честица PM_{10} на мерном месту *Народна баишта* у овом периоду 2018.године показују да је гранична вредност дневних концентрација ($GV=50\mu g/m^3$) била прекорачена 21 пута (31,3%).

Средње концентрације параметара испитиваних на мерном месту *Народна баишта* у овом периоду 2018. године су износиле за PM_{10} $42,36\mu g/m^3$ $PM_{2,5}$ $24,27\mu g/m^3$, укупне азотне оксиде $19,31\mu g/m^3$, амонијак $11,33\mu g/m^3$, бензен $0,33\mu g/m^3$, толуен $1,92\mu g/m^3$ и ксилен $1,28\mu g/m^3$.

Закључак је да су највећи утицај на стање квалитета ваздуха на мерном месту *Народна баишта* у периоду јул-септембар 2018. године имале PM_{10} суспендоване честице.

Повећана концентрација PM_{10} суспендованих честица у ваздуху смањује видљивост и може бити одговорна за саобраћајне акциденте. Повећано присуство честица у ваздуху доприноси и прљању и оштећењу објеката.

Честице PM_{10} и $PM_{2,5}$ имају значајан утицај на здравље људи, нарочито на здравље припадника осетљивих популационих група (хроничних болесника, деце, старих, трудница), који чешће оболевају од срчаних и плућних болести. Ефекти честица на здравље могу бити акутни и хронични и могу бити потенцирани присуством повишених концентрација других штетних полутаната у ваздуху.

Штетни акутни ефекти на здравље од присуства повећаних концентрација честица у ваздуху манифестују се као погоршање хроничних респираторних и кардиоваскуларних обољења, развој акутних симптома од стране респираторних органа код старих и деце, чешће интервенције службе хитне помоћи, већи број пријема на болничко лечење због погоршања основне болести, а у неким случајевима чак и смртним исходом због енормног погоршања основне болести.

Хронични штетни ефекти од дугорочне изложености повећаним концентрацијама честица у ваздуху су повећана осетљивост према респираторним инфекцијама, развој хроничне опструктивне болести плућа, астме, појава алергија, развој кардиоваскуларних болести, а као најозбиљнија и најтежа последица је развој малигних обољења.

Честа погоршања здравственог стања хроничних болесника имају за последицу лошији квалитет живота ових људи, чешћу апстиненцију са посла и економске губитке због истог и повећаних трошкова лечења. У срединама са повећаним загађењем ваздуха честицама постоји повећана оптерећеност и повећани трошкови здравствене службе.

10. ПРЕДЛОГ МЕРА

У случају повећаног загађења ваздуха израженог одређењим вредностима AQI квалитета ваздуха дају се упутства која се односе на одређене категорије становништва, а тичу се прилагођеног понашања у условима повећаног загађења, са крајњим циљем да штете по

здравље буду избегнуте. Обавештавање врши Завод за јавно здравље Панчево путем два портала: www.zjzpa.org.rs и www.paneko.rs.

Свакодневне мере које подразумевају контролисану и толерантну емисију из индустрије тичу се одговорних и запослених у индустрији, доносе се од стране индустрије и њихово спровођење има за циљ минимални допринос индустријског загађења укупној емисији. При остваривању своје делатности индустрија је у обавези да се придржава одлука о прилагођавању производних процеса метеоролошким приликама донетих на градском Тиму.

У случају предвиђених екстремних вредности AQI за честице требало би да се доносе мере као:

- ограничење употребе индивидуалног аутомобилског превоза у угроженим деловима града или целом граду,
- уколико претходна мера не доведе до побољшања забрана саобраћаја треба да се односи на сва возила (осим возила хитне помоћи, ватрогасних јединица и возила намењених контроли квалитета ваздуха),
- ако је AQI угрожавајући и поред заустављеног саобраћаја потребно је смањити или потпуно обуставити индивидуално загревање чврстим горивом у угроженом периоду дана или током читавог дана и прећи на алтернативни, прихватљивији енергент (гас, струја),
- уколико је AQI и поред свих наведених и спроведених мера и даље угрожавајући неопходно је вршити селективно и поступно заустављање погона у индустрији по договору и унапред створеном плану.
- У условима прогнозираног краткорочног или дугорочног загађења честицама због неповољних метеоролошких услова и екстремних вредности AQI неопходно је апеловати на становништво и индустрију да се препоручене мере спроводе у циљу заштите здравља становништва и животне средине.

Руководилац Одељења хигијене

НАЧЕЛНИК ЦЕНТРА ЗА ХИГИЈЕНУ И
ХУМАНУ ЕКОЛОГИЈУ

Прим. др Дубравка Николовски
специјалиста хигијене,
субспец.

Прим. мр сци мед др Радмила Јовановић,
спец. хигијене,
субспец. исхране

11. ПРИЛОГ

1. Мапа мерног места
2. Листе метеоролошких података за јул-септембар 2018.
3. Листе оригиналних података - мерно место Народна башта: јул-септембар 2018.
4. Копије сертификата о еталонирању мерила
5. Копија решења о утврђивању обима акредитације
6. Копија овлашћења за рад